

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“САНІТАРНО-ГІГІЄНИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
РОБОТИ УСТАНОВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я”
(для спеціалістів)

МАУП

Київ 2006

Підготовлено професором кафедри менеджменту *О. В. Баєвою*

Затверджено на засіданні кафедри менеджменту
(протокол № 2 від 12.11.05)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Баєва О. В. Навчальна програма дисципліни “Санітарно-гігієнічне забезпечення роботи установ охорони здоров’я” (для спеціалістів). – К.: МАУП, 2006. – 26 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Санітарно-гігієнічне забезпечення роботи установ охорони здоров’я”, вказівки до виконання контрольної роботи, варіанти контрольних робіт, методичні рекомендації до самостійної роботи, питання для самоконтролю, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2006

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальну програму дисципліни “Санітарно-гігієнічне забезпечення роботи установ охорони здоров’я” підготовлено для студентів заочної форми навчання, які навчаються за спеціальністю “Менеджмент організацій” професійного спрямування “Медичний та фармацевтичний менеджмент”. Враховуючи багатогранність і багатопрофільність діяльності медичних установ, вона узагальнює систему загальногігієнічних дисциплін і містить окремі розділи комунальної гігієни, гігієни харчування, гігієни праці, гігієни дітей і підлітків, радіаційної гігієни, епідеміології, паразитології.

Структурно-логічна схема спеціалізації передбачає вивчення навчальної дисципліни “Санітарно-гігієнічне забезпечення роботи установ охорони здоров’я” після опанування студентами знань з курсів “Основи менеджменту охорони здоров’я”, “Організаційно-правові засади менеджменту охорони здоров’я”, “Економіка і фінансування охорони здоров’я”, “Страхова медицина”, “Підприємництво в охороні здоров’я”.

Мета курсу – сформувані у студентів сучасне управлінське мислення та систему спеціальних знань з організації санітарно-гігієнічного та протиепідемічного забезпечення роботи закладів охорони здоров’я.

Завдання дисципліни:

теоретична підготовка студентів з питань:

- гігієни, санітарії та епідеміології в системі медичних дисциплін;
  - структурної організації санітарно-епідеміологічної служби України;
  - санітарних правил щодо будівлі, обладнання та експлуатації лікувально-профілактичних закладів;
  - санітарних вимог щодо експлуатації лікарень, пологових будинків та інших лікувально-профілактичних закладів;
  - санітарно-епідемічного і протиепідемічного режиму лікувально-профілактичних закладів;
  - гігієнічних засад організації харчування хворих в умовах стаціонару;
  - управління внутрішньолікарняними інфекціями;
  - організації гігієнічного навчання пацієнтів та їх представників;
- набуття студентами практичних навичок і вмій щодо:
- методик поточного санітарного нагляду за санітарно-епідеміологічним режимом лікувально-профілактичних закладів;

- методів інструментально-лабораторних досліджень у лікувально-профілактичних закладах;
- шляхів забезпечення критеріальних значень показників гігієнічного режиму лікувально-профілактичних закладів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни

**“САНІТАРНО-ГІГІЄНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
РОБОТИ УСТАНОВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я”**

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	<p>Змістовий модуль 1. Організація санітарно-епідеміологічної служби в Україні</p> <p>Гігієна, санітарія та епідеміологія в системі медичних дисциплін.</p>
2	Організація санітарно-епідеміологічної служби України
3	Організація попереджувального та поточного санітарного нагляду в лікувально-профілактичних закладах України
4	Санітарно-гігієнічні правила проектування, будівництва та експлуатації приміщень лікувально-профілактичних закладів
4	Санітарно-гігієнічні вимоги до санітарно-технічного, медичного, технологічного обладнання, меблів та інвентарю
5	<p>Змістовий модуль 2. Організація санітарно-епідеміологічного забезпечення роботи лікувальних закладів</p> <p>Гігієнічні аспекти та організація харчування хворих в умовах стаціонару</p>
6	Внутрішньолікарняні госпітальні інфекції
7	Санітарно-гігієнічний та протиепідемічний режим медичних установ
8	Організація і методика поточного санітарного нагляду за санепідемічним режимом лікарень
9	Лікувально-охоронний режим у стаціонарах
10	Організація гігієнічного навчання хворих у стаціонарі та поліклініці
11	Методи інструментально-лабораторних досліджень у системі санепідемічного нагляду за роботою в лікувально-профілактичних закладах
12	Критеріальні значення показників гігієнічного режиму в лікарнях

ЗМІСТ
дисципліни

**“САНІТАРНО-ГІГІЄНИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
РОБОТИ УСТАНОВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я”**

**Змістовий модуль 1. Організація санітарно-епідеміологічної
служби в Україні**

***Тема 1. Гігієна, санітарія та епідеміологія в системі
медичних дисциплін. Організація
санітарно-епідеміологічної служби України***

Предмет, методи вивчення гігієни, санітарії та епідеміології, їх роль і значення у медичній галузі і в суспільстві в цілому. Історія гігієни та санітарії. Міжнародні засади організації санітарно-епідеміологічної служби. Сучасні тенденції розвитку санітарно-епідеміологічної служби в Україні.

Загальні положення Закону України “Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення”.

Структурна організація санітарно-епідеміологічної служби України. Організація попереджувального та поточного санітарного нагляду в лікувально-профілактичних закладах.

Література [1; 2; 4; 10; 15; 17; 21; 28; 30]

***Тема 2. Організація попереджувального та поточного
санітарного нагляду в лікувально-профілактичних
закладах України***

Роль і місце гігієни лікувально-профілактичних закладів у системі загальногігієнічних дисциплін. Загальні принципи організації санітарно-гігієнічного та протиепідемічного забезпечення роботи лікувально-профілактичних закладів.

Структура і функції відділення СЕС щодо санітарно-епідеміологічного нагляду за лікувально-профілактичними закладами.

Основні засади лікарняної гігієни та епідеміології: гігієнічна регламентація проектування, будівництва і санітарно-технічного обладнання лікарняних комплексів, гігієнічна профілактика внутрішньо-лікарняних інфекцій, охорона та гігієна праці медичного персоналу, гігієнічне виховання хворих, внутрішньолікарняні технологічні вантажопотоки.

Література [2; 6–9; 16; 20; 36; 37]

Тема 3. Санітарно-гігієнічні правила проектування, будівництва та експлуатації приміщень лікувально-профілактичних закладів

Основи попереджувального санітарного нагляду за проектуванням. Санітарно-гігієнічна експертиза проектів. Гігієнічні вимоги до земельних ділянок під забудову лікувально-профілактичних установ та до їх територій. Системи забудов лікарень, їх гігієнічна оцінка.

Архітектурно-планувальні та конструктивні вимоги до споруд і приміщень лікувальних закладів, пологових будинків.

Санітарні-гігієнічні вимоги до внутрішньої обробки будівель лікувально-профілактичних закладів: вимоги до поверхні стін; перегородок; стель. Санітарні вимоги до матеріалів для внутрішнього оздоблення приміщень лікувально-профілактичних закладів: приміщень; повітрявипливів; вентиляційних систем; фільтрів для них.

Санітарно-гігієнічні вимоги до оздоблення стін приміщень із сухим режимом роботи: палат, кабінетів лікарів, холів, вестибулів, фізіотерапевтичних відділень, інших лікувально-діагностичних кабінетів.

Санітарно-гігієнічні вимоги до оздоблення приміщень із вологим режимом роботи: операційні; перев'язні; пологові; передопераційні; наркозні; процедурні та аналогічні приміщення, а також ванні; душові; санітарні вузли; клізмові; приміщення для зберігання та розбирання брудної білизни.

Санітарно-гігієнічні вимоги до приміщень, пов'язаних з роботою із радіоактивними речовинами та іншими джерелами іонізуючого опромінення.

Література [6; 12; 16; 20; 25; 26; 33]

Тема 4. Санітарно-гігієнічні вимоги до санітарно-технічного, медичного, технологічного обладнання, меблів та інвентарю

Санітарно-гігієнічні вимоги до лікувально-профілактичних закладів та тих, які будуються: водопровід; каналізація; центральне гаряче водопостачання; теплопостачання; вентиляція та система кондиціонування; підключення до електричних і телефонних мереж, інших інженерних комунікацій; сміттєпроводи та ліфти.

Санітарно-гігієнічні вимоги до очистки та знезаражування стічних вод від лікарень та інших стаціонарів.

Санітарно-гігієнічні вимоги до утилізації специфічних (післяопераційних, патологоанатомічних та ін.) відходів.

Технічні умови, стандарти та санітарно-гігієнічні вимоги до медичного технологічного, санітарно-технічного, інженерного обладнання, меблів та інвентарю.

Опалення, вентиляція, мікроклімат і повітряне середовище приміщень лікувально-профілактичних закладів.

Гігієна природного і штучного освітлення, мікроклімат, повітряне середовище лікарняних приміщень різного призначення.

Література [6; 12; 13; 16; 20; 23; 24; 27; 31; 36; 37]

Змістовий модуль 2. Організація санітарно-епідеміологічного забезпечення роботи лікувальних закладів

Тема 5. Гігієнічні аспекти та організація харчування хворих в умовах стаціонару

Основні гігієнічні принципи харчування хворих. Роль і місце дієтичного харчування в лікувальному процесі. Характеристика окремих дієт. Організація дієтичного харчування. Функції лікаря-дієтолога та дієтичної медичної сестри. Санітарно-гігієнічні вимоги до виробничих, складських, побутових та інших приміщень харчоблоку. Особливості харчування хворих у відділеннях і палатах. Роздаткове відділення. Режим роботи харчоблоку. Протиепідемічні, дезінфекційні, дезінсекційні та дератизаційні заходи. Аспекти та організація контролю за роботою харчоблоку адміністрацією лікарні та органами територіальної санітарно-епідеміологічної служби.

Література [11; 16; 19; 22; 29; 31; 32; 35; 36; 42; 43]

Тема 6. Внутрішньолікарняні госпітальні інфекції

Місце і значення госпітальних внутрішньолікарняних інфекцій у структурі загальної інфекційної патології. Основні причини виникнення внутрішньолікарняних інфекцій; характеристика гігієнічних та інших факторів, що сприяють розвитку інфекцій. Екологічна класифікація та епідеміологічні особливості внутрішньолікарняних інфекцій. Організація санітарно-гігієнічних і протиепідемічних заходів у лікувально-профілактичних закладах щодо попередження їх виникнення. Антимікробний режим у лікарнях – основа профілактики внутрішньолікарняних інфекцій. Організація інфекційного контролю. Проведення епідеміологічного нагляду.

Організаційні, санітарно-гігієнічні та епідеміологічні заходи з удосконалення антимікробного режиму.

Особливості епідеміології і профілактики внутрішньолікарняних інфекцій у хірургічних, терапевтичних, педіатричних, акушерсько-гінекологічних та інфекційних стаціонарах.

Література [4; 6; 7; 12; 13; 15; 16; 19; 20; 23; 24; 27; 29; 31; 34; 36; 27; 39; 40; 41; 44; 45]

Тема 7. Санітарно-гігієнічний та протиепідемічний режим медичних установ

Загальні положення санепідрезиму в лікувально-профілактичних закладах. Зміст СанПіНу 5179–90. Основні санітарно-гігієнічні вимоги до спеодягу, спецвзуття медпрацівників і студентів, до прання лікарняної білизни, до санітарного прибирання лікарняних приміщень і прилеглої території.

Організація санепідрезиму у відділеннях, палатних секціях, палатах. Особливості санепідрезиму в асептичних відділеннях і палатах. Дезинфекція. Принципи, ступені і види дезинфекції. Засоби дезинфекції. Дезинфекція предметів медичного призначення. Медичний персонал як джерело інфекції. Профілактика токсичного і алергічного впливу на організм медпрацівників і хворих дезінфектантів. Стерилізація. Види і методи стерилізації та дезинфекції. Стерилізація і використання стерильних предметів.

Санітарно-гігієнічні та епідеміологічні вимоги до роботи централізованої стерилізаційної.

Література [12; 13; 15; 16; 19; 20; 23; 24; 27; 29; 31; 34; 36; 27; 39–41; 44; 45]

Тема 8. Організація і методика поточного санітарного нагляду за санепідрезимом лікарень

Зміст і основні напрями поточного санітарного нагляду. Правила і порядок паспортизації лікувальних закладів. Структура і зміст санітарного паспорта лікарні. Основні положення санітарно-протиепідемічного режиму, порядок його здійснення. Сутність комплексності у проведенні поточного санітарного нагляду за санітарно-профілактичними закладами та його організація міськими і районними санітарно-епідеміологічними станціями. Структура і функції відділення з нагляду за санітарно-гігієнічним та епідемічним режимом лікарень.

Особливості поточного санітарного нагляду за хірургічними та інфекційними стаціонарами. Значення гігієнічної атестації робочих місць у справі профілактичних професійних та інших захворювань медичних працівників.

Література [2; 7–9; 16; 21; 23; 29; 31; 36; 37; 40; 41]

Тема 9. Лікувально-охоронний режим у стаціонарах

Основи і гігієнічні аспекти лікувально-охоронного режиму у стаціонарах лікувально-профілактичних закладів. Лікувально-охоронний режим як складовий елемент лікувального процесу. Значення єдності терапевтичних, санітарно-гігієнічних і протиепідемічних заходів, проведених у стаціонарі для ефективного лікування хворих. Основні розділи і зміст правил внутрішнього розпорядку відділення, організація його виконання. Роль і функції лікарів, середнього і молодшого медичного персоналу у створенні і дотриманні лікувально-охоронного режиму.

Література [2; 7–9; 16; 21; 23; 29; 31; 36; 37; 40; 41; 43]

Тема 10. Організація гігієнічного навчання хворих у стаціонарі та поліклініці

Основні завдання гігієнічного навчання хворих в умовах лікувально-профілактичних закладів. Роль і значення гігієнічного навчання хворих у лікувальному процесі. Основні принципи санітарної освіти і гігієнічного навчання на сучасному етапі. Суб'єкти, методи і засоби гігієнічного навчання.

Види усної і наочної гігієнічної пропаганди. Структура і функції міського центру здоров'я. Особливості організації форм і засобів гігієнічного навчання у стаціонарі і поліклініці.

Література [1; 2; 4; 16; 20; 22; 30; 35–38]

Тема 11. Методи інструментально-лабораторних досліджень у системі санепіднагляду за роботою в лікувально-профілактичних закладах

Роль і значення інструментально-лабораторних досліджень у системі санепіднагляду за лікувально-профілактичними закладами. Методики визначення і санітарно-епідеміологічна оцінка параметрів температури, вологості, швидкості руху і об'єму повітря, вмісту вуглекислого газу (двоокису вуглецю) у відділеннях, опера-

ційних, перев'язувальних, маніпуляційних, лабораторіях, лікувально-діагностичних кабінетах і приміщеннях іншого призначення. Особливості мікробіологічного дослідження повітря. Санітарне дослідження бактеріальної забрудненості поверхні, шовного матеріалу. Контроль ефективності стерилізації шкіри після оброблення, передстерилізаційного оброблення виробів медичного призначення, якості оброблення інструментарію. Визначення активності дезінфікуючих засобів при знезараженні поверхні. Експрес-контроль за якістю дезінфекції.

Література [6; 7; 16; 20; 23; 27; 37]

Тема 12. Критеріальні значення показників гігієнічного режиму в лікарнях

Принципи оцінювання деяких показників гігієнічного і проти-епідемічного режиму лікувально-профілактичних закладів. Гігієнічна регламентація основних критеріальних значень гігієнічних і епідеміологічних показників. Характеристика основних речовин, вміст яких необхідно контролювати в повітрі лікувально-профілактичних закладів. Основні фізико-хімічні показники внутрішнього середовища лікарняних приміщень. Загальні критеріальні значення параметрів мікроклімату та інших фізичних факторів у житлових і громадських будівлях. Припустимі рівні бактеріального забруднення повітря операційних, пологових залів, асептичних відділень, припустимі кількості мікробного забруднення постільної і натільної білизни в асептичних палатах. Критерії оцінювання ефективності санітарного стану приміщень стерилізаційного відділення. Ступінь ефективності дезінфекційних заходів.

Література [12; 13; 15; 16; 19; 20; 23; 24; 27; 29; 31; 34; 36; 37; 39; 40]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Контрольна робота з дисципліни “Санітарно-гігієнічне забезпечення роботи установ охорони здоров'я” виконується відповідно до навчальних планів зі спеціальності “Менеджмент організацій” спеціалізації “Медичний та фармацевтичний менеджмент”.

Виконання контрольної роботи студентами заочної форми навчання є складовою навчального процесу та активною формою самостійної роботи студентів.

Мета контрольної роботи — поглибити та систематизувати отримані в процесі вивчення дисципліни теоретичні знання, сформувати вміння самостійно працювати з навчальною, спеціальною літературою, законодавчими актами та статистичними матеріалами, а також з матеріалами власних досліджень в організаціях, і застосовувати знання та навички на практиці.

Зміст роботи має відповідати плану і розкривати тему.

Варіант контрольної роботи студент вибирає за першою літерою свого прізвища (див. таблицю).

Перша літера прізвища студента	Номер варіанта контрольної роботи
А, Б, В	1
Г, Д, Є	2
Ж, З, І	3
Й, К, Л	4
М, Н, О	5
П, Р, С	6
Т, У, Ф	7
Х, Ц, Ч	8
Ш, Щ	9
Ю, Я	10

Головним завданням контрольної роботи є рубіжний контроль професійно-орієнтованих знань із санітарно-епідеміологічного забезпечення роботи медичних закладів, набутих під час самостійного опрацювання літератури і нормативно-правових актів та аналізу діяльності конкретного закладу охорони здоров'я. Це має максимально наблизити теоретичний курс до практичної діяльності, що є особливо важливим для працюючих студентів.

Загальні вимоги. Контрольна робота виконується на одному звороті паперу аркушу А4 державною мовою. Сторінки необхідно пронумерувати.

Структурно контрольна робота має містити: титульний аркуш; відповіді на запитання згідно з варіантом; список використаної літератури, оформлений за загальноприйнятими вимогами.

Перевіряючи контрольну роботу, викладач звертатиме увагу на такі параметри:

- ґрунтовність відповіді на поставленні запитання, що свідчить про рівень опанування теоретичним матеріалом;

- розуміння категорій навчальної дисципліни, що позначається у власному викладенні матеріалу, а не в переписуванні підручника, а також у доречно підібраних прикладах з діяльності закладу охорони здоров'я;
- уміння коментувати наведені ілюстрації (або реальні документи медичної установи);
- оформлення роботи (структура, заголовки, посилання тощо).

Контрольна робота, виконана не за своїм варіантом, не розглядається і не повертається студенту. Після одержання роботи із зауваженнями викладача необхідно виправити її і здати для повторної перевірки. Робота, виконана недбало, з виправленнями та іншими порушеннями вимог щодо її оформлення, не розглядається і не зараховується.

З питань виконання та оформлення контрольної роботи передбачено індивідуальне консультування у викладача на кафедрі менеджменту відповідно до графіка консультацій та за телефоном 4909525.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант 1

1. Структура, функції та організація санітарно-епідеміологічної служби.
2. Санітарно-гігієнічні вимоги до приміщень медичного призначення.
3. *Задача.* На 7-й день перебування хворого в інфекційному відділенні, після відповідних бактеріологічних досліджень, виділено холерний вібріон Ель-Тор. Скласти комплексний план санітарно-гігієнічних і протиепідемічних заходів.

Варіант 2

1. Зміст і основні проблеми лікарняної гігієни.
2. Гігієнічні вимоги до земельних ділянок і систем забудови лікарень.
3. *Задача.* Розрахувати річну сумарну потребу у хлорному вапні і хлораміні для проведення поточної дезинфекції для дитячого соматичного відділення на 1500 ліжко-днів на рік.

Варіант 3

1. Основні архітектурно-гігієнічні вимоги до проектування і будівництва сучасних лікарень.

2. Структура і функції відділення санепідстанції із санітарно-епідеміологічного контролю за лікувально-профілактичними закладами.
3. *Задача.* До інфекційного відділення міської лікарні за рік поступило 650 хворих. Із них у 1-й день — 150 хворих, на 2-й — 350; на 3-й — 100; на 4-й день і пізніше — 50 хворих. Визначити питому вагу своєчасності госпіталізації по відділенню.

Варіант 4

1. Медико-технологічні і гігієнічні вимоги до об'ємно-планувальних вирішень лікарняних будівель.
2. Зміст, організація проведення та значення попереджувального та поточного санітарного нагляду у профілактиці інфекційних та інших захворювань.
3. *Задача.* У неврологічному відділенні хворому, який переніс інсульт, на 20-й день перебування поставлено діагноз — кір. Скласти план протиепідемічних і санітарно-гігієнічних заходів у відділенні.

Варіант 5

1. Гігієна мікроклімату повітряного середовища і освітлення лікарняних приміщень.
2. Контроль за організацією харчування хворих.
3. *Задача.* У дитячому соматичному відділенні протягом тижня виявлено шість випадків захворювання на сальмонельоз. При цьому першого дня зареєстровано один випадок, через 3 дні — два випадки, ще через 3 дні — три випадки. Скласти комплексний план щодо організації проведення санітарно-гігієнічних і протиепідемічних заходів.

Варіант 6

1. Гігієнічні аспекти харчування в умовах стаціонару.
2. Санітарно-технічні і санітарно-гігієнічні заходи щодо зниження мікробного забруднення лікарняних приміщень.
3. *Задача.* Протягом двох опалювальних сезонів в обласній лікарні проведено 15000 замірів параметрів мікроклімату. Температуру повітря в межах 18–20 °С встановлено в 70 % випадків, у межах 20–24 °С — у 25 %, вище 24 °С — у 8 %, нижче 18 °С — у 7 % випадків. Відносну вологість повітря в межах 30–45 % встановлено в 60 % випадків, менше 30 % — у 15 %, більше 45 % — у 25 % випадків. Швидкість руху повітря — в межах 0,01–0,1 м/с.

Оцінити гігієнічні параметри мікроклімату повітряного середовища лікарняних приміщень.

Варіант 7

1. Внутрішньолікарняні інфекції в загальній інфекційній патології.
2. Особливості поточного санітарного нагляду за хірургічними та інфекційними стаціонарами.
3. *Задача.* Розрахувати річну потребу у хлорному вапні, сульфохлорантині, лізолі, ниртані для туберкульозного диспансеру на 800 ліжко-днів і психоневрологічного диспансеру на 5000 ліжко-днів.

Варіант 8

1. Санітарно-гігієнічний і протиепідемічний режим медичних установ.
2. Методи контролю якості дезінфекції.
3. *Задача.* До відділення інтенсивної терапії поступив хворий на гостру серцеву недостатність. Через 2 доби перебування у відділенні в нього виникли симптоми гострого респіраторного захворювання і було поставлено діагноз — грип. Скласти комплексний план організаційних, протиепідемічних і санітарно-гігієнічних заходів у відділенні.

Варіант 9

1. Організація і методика поточного нагляду за санітарно-проти-епідемічним режимом лікарень.
2. Загальні правила, види і способи стерилізації.
3. *Задача.* Розрахувати річну потребу у хлорному вапні, сульфохлорантині, лізолі, ниртані для соматичного відділення на 1500 ліжко-днів.

Варіант 10

1. Методи інструментально-лабораторних досліджень у лікувально-профілактичних закладах.
2. Організація санітарно-гігієнічних і протиепідемічних заходів щодо запобігання внутрішньолікарняним інфекціям.
3. *Задача.* На 6-й день перебування хворого в хірургічному відділенні в нього виявилися симптоми черевного тифу. Після відповідних бактеріологічних досліджень діагноз підтвердився. Скласти комплексний план санітарно-гігієнічних і протиепідемічних заходів у відділенні.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

При опрацюванні навчального курсу “Санітарно-гігієнічне забезпечення роботи установ охорони здоров’я” необхідно передусім засвоїти основні теоретичні Положення про державну санітарно-епідеміологічну службу Міністерства охорони здоров’я України, затверджені наказом Міністерства охорони здоров’я України від 19 листопада 2002 р. № 420.

До основних Положень належать:

1. Державна санітарно-епідеміологічна служба Міністерства охорони здоров’я України (далі — Держсанепідслужба МОЗ України) є централізованою системою органів, установ, закладів і підрозділів (далі — заклади) санітарно-епідеміологічного профілю Міністерства охорони здоров’я України, яка реалізує державну політику у сфері забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення та спрямовує свою діяльність на профілактику інфекційних хвороб, професійних захворювань, масових неінфекційних захворювань (отруєнь), радіаційних уражень людей, запобігання шкідливому впливу на стан їх здоров’я і життя факторів середовища життєдіяльності.

2. Систему Держсанепідслужби МОЗ України становлять:

- Головне санітарно-епідеміологічне управління МОЗ України;
- управління радіаційного захисту населення та медичних проблем аварії на Чорнобильській АЕС МОЗ України;
- Центральна санітарно-епідеміологічна станція МОЗ України;
- Кримська республіканська санітарно-епідеміологічна станція;
- обласні, міські, міжрайонні, районні санітарно-епідеміологічні станції;
- Центральна санітарно-епідеміологічна станція на залізничному транспорті, санітарно-епідеміологічні станції на залізницях, лінійні санітарно-епідеміологічні станції на залізницях;
- Центральна санітарно-епідеміологічна станція на водному транспорті, санітарно-епідеміологічні станції водних басейнів і портів;
- Центральна санітарно-епідеміологічна станція на повітряному транспорті;
- санітарно-епідеміологічні станції об’єктів з особливим режимом роботи;
- дезінфекційні станції;
- санітарно-карантинні підрозділи (відділи, пункти);

- спеціалізовані заклади МОЗ, утворені для боротьби з найбільш небезпечними (в тому числі карантинними) і небезпечними інфекційними хворобами;
- наукові установи санітарно-епідеміологічного профілю;
- об'єднання, центри, лабораторії (наукові та науково-практичні, контрольні, експертні, проблемні);
- Комітет з питань гігієнічного регламентування МОЗ України;
- інші заклади санітарно-епідеміологічного профілю, утворені згідно із законодавством України.

Головні державні санітарні лікарі, посадові особи закладів державної санітарно-епідеміологічної служби виконують свої функції на основі єдиноначальності, підпорядкованості, підконтрольності та підзвітності вищестоящому головному державному санітарному лікарю.

За невиконання або неналежне виконання посадовими особами державної санітарно-епідеміологічної служби своїх обов'язків вони притягаються до юридичної відповідальності згідно із законом.

3. Заклади Держсанепідслужби МОЗ України у своїй діяльності керуються Конституцією України, законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, Положенням про державний санітарно-епідеміологічний нагляд в Україні, Положенням про державну санітарно-епідеміологічну службу України, цим Положенням, наказами МОЗ України, наказами та постановами головного державного санітарного лікаря України, статутами та положеннями про ці заклади.

4. Завданнями Держсанепідслужби МОЗ України є:

- 1) здійснення державного санітарно-епідеміологічного нагляду;
- 2) узагальнення практики застосування законодавства у сфері забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення, розроблення пропозицій щодо вдосконалення цього законодавства;
- 3) визначення першочергових заходів щодо профілактики інфекційних хвороб і масових неінфекційних захворювань (отруень), запобігання шкідливому впливу на стан здоров'я і життя людини факторів середовища життєдіяльності;
- 4) забезпечення гігієнічного нормування та державної реєстрації небезпечних для здоров'я і життя людини факторів середовища життєдіяльності;
- 5) аналіз причин і умов виникнення ситуацій санітарного та епідемічного неблагополуччя (поширення інфекційних хвороб,

професійних захворювань, масових неінфекційних захворювань (отруєнь), радіаційних уражень людей), підготовка пропозицій щодо запобігання виникненню таких ситуацій, контроль за здійсненням відповідних заходів;

- 6) координація роботи з проведення гігієнічного виховання населення;
- 7) координація діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади у сфері забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення.

5. Держсанепідслужба МОЗ України відповідно до покладених на неї завдань:

- здійснює державний санітарно-епідеміологічний нагляд за додержанням вимог санітарного законодавства органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форм власності та господарювання та громадянами;
- проводить державну санітарно-епідеміологічну експертизу, обстеження, розслідування, лабораторні та інструментальні дослідження і випробування, а також санітарну, гігієнічну, токсикологічну, епідеміологічну та інших видів оцінку середовища життєдіяльності людини, об'єктів господарської та інших видів діяльності, продукції, робіт, послуг, проектною документації і видає висновок щодо їх відповідності (невідповідності) вимогам санітарних норм;
- проводить лабораторні дослідження і випробування з метою визначення впливу на стан здоров'я і життя людини повітря, води, ґрунту, продукції, що виробляється чи реалізується;
- здійснює гігієнічне нормування та проводить державну реєстрацію небезпечних для здоров'я і життя людини факторів середовища життєдіяльності;
- вивчає, оцінює і прогнозує показники здоров'я населення залежно від стану середовища його життєдіяльності, визначає фактори довкілля, що шкідливо впливають на стан здоров'я людини;
- аналізує санітарну та епідемічну ситуації;
- вносить в установленому порядку до органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування пропозиції щодо проведення заходів з метою забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення, необхідності введення карантину;
- забезпечує охорону території України від занесення та поширення найбільш небезпечних (у тому числі карантинних) та

інфекційних хвороб, здійснює санітарно-епідеміологічний контроль і нагляд у пунктах пропуску через державний кордон;

- погоджує санітарні та протиепідемічні (профілактичні) заходи, контролює їх здійснення;
- затверджує і вводить у дію санітарні норми;
- видає обов'язкові для виконання приписи і постанови щодо усунення або обмеження шкідливого впливу на стан здоров'я і життя людини факторів середовища життєдіяльності, причин та умов виникнення і поширення інфекційних хвороб;
- організовує ведення державного обліку інфекційних хвороб, професійних захворювань, масових неінфекційних захворювань (отруєнь), радіаційних уражень людей;
- веде державні реєстри інфекційних хвороб, продуктів харчування, харчових і біологічно активних добавок, потенційно небезпечних факторів, дезінфекційних засобів, висновків державної санітарно-епідеміологічної експертизи;
- визначає методи випробування дезінфекційних засобів, регламентує та контролює їх застосування;
- встановлює обмеження або забороняє в'їзд на територію України її громадян, іноземців та осіб без громадянства, експорт, імпорт, транзит вантажів і товарів з країн або регіонів у зв'язку з неблагополучною епідемічною ситуацією на їх територіях;
- аналізує причини та умови виникнення і розповсюдження інфекційних хвороб, професійних захворювань, масових неінфекційних захворювань (отруєнь), радіаційних уражень людей;
- погоджує галузеві та міжгалузеві програми забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя;
- взаємодіє з державними органами і громадськими організаціями з питань охорони здоров'я людини;
- вживає заходів щодо розвитку міжнародного співробітництва з питань забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення.

6. Посадовими особами Держсанепідслужби МОЗ України є головні державні санітарні лікарі та їх заступники, лікарі-гігієністи, лікарі-епідеміологи та помічники лікарів, уповноважені здійснювати державний санітарно-епідеміологічний нагляд згідно із законодавством.

7. Діяльність органів, установ і закладів Держсанепідслужби МОЗ України, крім посадових осіб, забезпечується за допомогою інших спе-

ціалістів (спеціалісти лабораторій з медичною, біологічною, інженерно-технічною освітою, провізори, наукові співробітники, адміністративно-допоміжний персонал, бухгалтери, економісти, програмісти, юрисконсульти та ін.), які працюють у закладах Держсанепідслужби МОЗ України.

8. На заклади Держсанепідслужби МОЗ України покладаються функції відповідних територіальних, транспортних та об'єктних органів Державного санітарно-епідеміологічного нагляду.

9. Держсанепідслужбу МОЗ України очолює головний державний санітарний лікар України, який призначається на посаду і звільняється з посади Кабінетом Міністрів України.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Роль санітарії, гігієни та епідеміології в системі медичних дисциплін.
2. Предмет і методи гігієни та епідеміології.
3. Основні історичні етапи розвитку гігієни та санітарії.
4. Вчення про епідемічний процес, його науково-практичне значення.
5. Організаційна структура санітарно-епідеміологічної служби.
6. Роль і завдання гігієни, санітарії та епідеміології в медичній галузі і в суспільстві.
7. Роль санітарно-епідеміологічної служби в соціальній екології та профілактиці.
8. Правові основи діяльності санепідслужби.
9. Методологічні підходи до організації та аналізу діяльності санепідстанції.
10. Зміст і основні проблеми лікарняної гігієни та епідеміології.
11. Лікарня – основна ланка в системі охорони здоров'я.
12. Роль гігієни та санітарії в роботі сучасної лікарні.
13. Організація санітарно-гігієнічного та протиепідемічного нагляду за лікувально-профілактичними закладами.
14. Структура і функції відділення з нагляду за санепідрезжимом у лікувальних закладах.
15. Гігієнічні вимоги до проектування і будівництва сучасних лікарень.
16. Гігієнічні вимоги до земельних ділянок і систем забудови лікарень.

17. Умови функціонального зонування земельної ділянки під забудову лікарні.
18. Кліматичне районування території.
19. Централізована, децентралізована і змішана системи планування і будівництва лікарень.
20. Попереджувальний санітарний нагляд за проектуванням лікувально-профілактичних закладів.
21. Санітарно-гігієнічна експертиза проектів лікувально-профілактичних закладів.
22. Гігієнічна оцінка різних систем забудови лікарень.
23. Основні медико-технологічні і гігієнічні вимоги до об'ємно-планувальних вирішень лікарняних будівель.
24. Габарити медпрацівника в різних робочих положеннях.
25. Габарити місця і робочої зони персоналу при різних функціональних позах.
26. Правила розміщення залів для пологів, операційних палат та інших лікувально-діагностичних приміщень.
27. Що дозволяється розміщувати в підвальних приміщеннях?
28. Що дозволяється розміщувати в цокольних приміщеннях?
29. Загальні гігієнічні вимоги до внутрішньої поверхні стін, стель. Підлоги санітарних приміщень.
30. Гігієнічні вимоги до проектування і будівництва приймального відділення.
31. Гігієнічні вимоги до проектування і будівництва соматичної та інфекційної лікарень.
32. Санітарно-гігієнічні вимоги до проектування і будівництва лікувально-діагностичних приміщень.
33. Санітарно-гігієнічні вимоги до проектування і будівництва допоміжних приміщень медичного призначення.
34. Гігієнічні вимоги до проектування і будівництва адміністративно-службових, побутових приміщень та споруд інженерного, санітарно-технічного, ремонтного забезпечення.
35. Гігієнічні вимоги до дезінфекційних відділень лікувально-профілактичних закладів.
36. Гігієнічні вимоги до централізованих стерилізаційних.
37. Гігієнічні вимоги до палат і палатних секцій.
38. Гігієнічні вимоги до операційних.
39. Гігієнічні вимоги до відділень інтенсивної терапії, анестезіології-реанімації.

40. Гігієна природного і штучного освітлення лікарняних приміщень.
41. Гігієна мікроклімату і повітряного середовища приміщень лікарні.
42. Клінічні кафедри у структурі лікарняного стаціонару.
43. Основні гігієнічні аспекти лікування хворих.
44. Оцінювання гігієни дієтичного харчування в лікувальному процесі.
45. Гігієнічні вимоги до виробничих, складських, побутових та інших приміщень харчоблоку лікарні.
46. Організація і режим роботи харчоблоку.
47. Санітарно-гігієнічний і протиепідемічний контроль за роботою харчоблоку.
48. Місце і значення госпітальних інфекцій у загальній інфекційній патології.
49. Основні причини виникнення госпітальних інфекцій.
50. Етіологічна характеристика і епідеміологічні особливості госпітальних інфекцій.
51. Антимікробний режим у лікарнях — основа профілактики внутрішньо-лікарняних інфекцій.
52. Організаційні та санітарно-протиепідемічні заходи з удосконалення антимікробного режиму.
53. Особливості епідеміології і профілактики госпітальних інфекцій у хірургічних, терапевтичних, педіатричних та інфекційних стаціонарах.
54. Загальні положення санепідрежиму в лікарнях.
55. Зміст СанПіНу 5179-90.
56. Гігієнічні вимоги до прання лікарняної білизни.
57. Санітарно-гігієнічні вимоги до спецодягу, спецвзуття медпрацівників і студентів.
58. Санітарні норми і правила санітарної очистки лікувально-профілактичних закладів.
59. Санітарно-епідеміологічний режим приймального відділення.
60. Санітарно-епідеміологічний режим палат і палатних відділень.
61. Санітарно-епідеміологічний режим в асептичних відділеннях і палатах.
62. Дезинфекція. Ступені дезинфекції.
63. Принципи ефективної дезинфекції.
64. Організація поточної і заключної дезинфекції.
65. Засоби дезинфекції.
66. Дезинфекція при різних інфекційних захворюваннях.

67. Санітарно-епідеміологічний контроль якості дезінфекції.
68. Токсичні і алергічні дії на організм дезінфекційних засобів: профілактичні заходи.
69. Стерилізація: загальні правила стерилізації.
70. Види і способи стерилізації.
71. Організація роботи централізованої стерилізаційної.
72. Санітарно-гігієнічні вимоги і епідеміологічні вимоги до стерилізації.
73. Контроль за якістю стерилізації.
74. Структура і функції відділення з нагляду за санітарно-гігієнічним та епідемічним режимом лікарень.
75. Роль лікаря-епідеміолога лікарні в організації і контролі санітарно-епідемічного режиму.
76. Поточний санітарний нагляд за операційними та інфекційними стаціонарами.
77. Санітарно-гігієнічні аспекти праці медичних працівників. Контроль санепідслужби.
78. Основи і санітарно-епідемічні аспекти лікувально-охоронного режиму в лікарнях.
79. Правила внутрішнього розпорядку відділення.
80. Роль середніх і молодших медичних працівників у створенні і додержанні лікувально-охоронного режиму.
81. Значення гігієнічного навчання хворих у лікувальному процесі.
82. Суб'єкти і методи гігієнічного навчання.
83. Організація форм і засобів гігієнічної пропаганди в умовах стаціонару і поліклініки.
84. Основні фізико-хімічні показники внутрішнього середовища лікарняних приміщень і параметри мікроклімату.
85. Рівні бактеріального забруднення повітря відділень, їх санепід-оцінка.
86. Організація інструментально-лабораторних досліджень параметрів лікувально-профілактичних закладів.
87. Методи інструментально-лабораторних досліджень параметрів лікувально-профілактичних закладів.
88. Причини і класифікація професійних хвороб і отруень.
89. Гострі і хронічні інтоксикації. Алергія. Мутагенез.
90. Гігієнічні і протиепідемічні заходи з профілактики професійних хвороб медичних працівників.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правова

1. Закон України “Основи законодавства України про охорону здоров’я” // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 4.
2. Закон України “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення” // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 27.
3. Закон України “Про лікарські засоби” // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 22.
4. Закон України “Про захист населення від інфекційних хвороб”.
5. *Про концепцію* розвитку охорони здоров’я населення України: Указ Президента України від 7 грудня 2000 р. № 1313/2000.
6. Наказ МОЗ України № 111 від 28.02.93 “Про дотримання санітарно-гігієнічного режиму в лікувально-профілактичних закладах”.
7. Наказ МОЗ України № 75 від 09.04.93 “Про порядок розробки, впровадження та застосування дезінфекційних засобів”.
8. Наказ МОЗ України № 139 від 14.06.93 “Про затвердження інструкції по санітарно-епідемічному режиму аптек”.
9. Наказ МОЗ України № 333 від 13.08.01 “Про надання висновку державної санітарно-епідеміологічної служби про відповідність наявних приміщень вимогам санітарних норм і правил щодо провадження окремих видів господарської діяльності”.
10. Наказ МОЗ України № 42 від 19.11.02 “Про затвердження Положення про державну санітарно-епідеміологічну службу Міністерства охорони здоров’я України”.
11. *Санитарные* правила для предприятий общественного питания (СанПиН 42-1235777-91).
12. *Санитарные* правила устройства, оборудования и эксплуатации больниц, родильных домов и других лечебных стационаров (СанПиН 5179-90).
13. *Збірник* важливих офіційних матеріалів з санітарних і протиепідемічних питань. — К.: МОЗ України, 1996.
14. *Инструкция* МОЗ Украины “Стерилизация и дезинфекция изделий медицинского назначения (методы, средства и режимы)” от 1989 г.

Основна

15. *Акулова К. И., Буштуева К. А.* Коммунальная гигиена. — М.: Медицина, 1986.
16. *Войффен В.* Больничная гигиена. — Минск: Беларусь, 1984.
17. *Габович Р. Д.* Гігієна. — К.: Здоров'я, 1993.
18. *Гончарук Е. М., Бардов В. Ф.* Загальна гігієна. — К.: Здоров'я, 1991.
19. *Даценко І. І., Габович Р. Д.* Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. — К.: Здоров'я, 1999.
20. *Никберг И. И.* Гигиена больниц. — К.: Здоровья, 1993.
21. *Хромченко О. М., Куценко Г. И.* Санитарно-эпидемиологическая служба. — М.: Медицина, 1990.

Додаткова

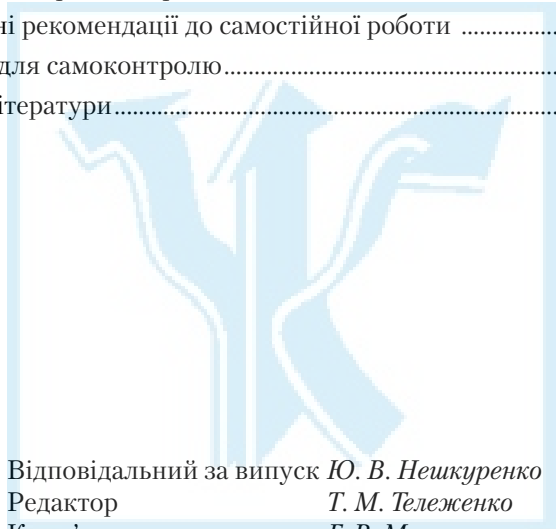
22. *Артыков М. Б.* Роль лечебно-профилактических учреждений в гигиеническом обучении и воспитании населения. — Ташкент: Медицина, 1983.
23. *Бабов Д. М., Надворный Н. Н.* Руководство к практическим занятиям по гигиене с техникой санитарно-гигиенических исследований. — М.: Медицина, 1976.
24. *Венцель Р. В.* Внутрибольничные инфекции. — М.: Медицина, 1990.
25. *Габович Р. Д., Заривайский И. И., Никберг И. И.* Планировка оборудования и эксплуатация многопрофильных, многокочечных больниц в климатических условиях УССР. — К.: Здоровья, 1986.
26. *Голощанов А. А.* Методы проектирования учреждений здравоохранения: Научный обор. — М.: Медицина, 1983.
27. *Гончарук Е. И., Прокопов Г. В.* Очистка и обеззараживание сточных вод лечебных учреждений. — К.: Будивельник, 1973.
28. *Грандо О. А., Межиров Л. С.* Історія гігієни та санітарії на Україні. — К.: Здоров'я, 1969.
29. *Измаров Н. Ф., Кириллов В. Ф.* Общая и коммунальная гигиена. — М.: Медицина, 1985.
30. *Лисицын Ю. П.* Руководство по социальной гигиене и организации здравоохранения. — М.: Медицина, 1987.
31. *Маненко А. К., Сахновская Н. И.* Гигиена лечебных учреждений. — К.: Здоровья, 1982.
32. *О лечебно-охранительном режиме в лечебно-профилактических учреждениях (методические рекомендации).* — М.: МЗ СССР, 1987.

33. *Пособие по проектированию учреждений здравоохранения (кСНиП – 02.08.0289)*. – К.: ГипроНИИЗдрав, 1989.
34. *Пяткин К. Д.* Микробиология. – М.: Медицина, 1971.
35. *Рекомендации по гигиеническому обучению госпитализированных больных*. – М.: МЗ СССР, 1981.
36. *Рукавицова О. М., Ландина О. М.* Гигиена лечебно-профилактических учреждений. – Л.: Медицина, 1988.
37. *Рукавицова О. М., Ландина О. М.* Гигиена лечебных учреждений. – К.: Здоровья, 1988.
38. *Санитарное просвещение в деятельности больниц и поликлиник: Метод. рек.* – М.: МЗ СССР, 1981.
39. *Сидорова Л. Д., Бондарь И. И.* Внутрибольничные инфекции у больных с заболеваниями системы крови. – М.: Медицина, 1992.
40. *Схема контроля за состоянием санитарно-противоэпидемического режима в лечебно-профилактических учреждениях: Метод. рек.* – М., 1990.
41. *Функциональные обязанности сотрудников лечебно-профилактических учреждений по соблюдению санитарно-гигиенического и противоэпидемического режима: Метод. указания.* – Минск, 1983.
42. *Циприян В. І.* Гігієна харчування з основами нутриціології. – К.: Здоров'я, 1999.
43. *Черепков В. З.* Организация быта больных в стационарах лечебно-профилактических учреждений. – Минск: Беларусь, 1983.
44. *Яфаев Р. Х., Зуева Л. П.* Эпидемиология внутрибольничных инфекций. – Л.: Медицина, 1989.
45. *Руководство по инфекционному контролю в стационаре // Главная медична сестра.* – № 3. – 2005. – С. 46–62.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Тематичний план дисципліни “Санітарно-гігієнічне забезпечення роботи установ охорони здоров’я”	4
Зміст дисципліни “Санітарно-гігієнічне забезпечення роботи установ охорони здоров’я”	5
Вказівки до виконання контрольної роботи	10
Варіанти контрольних робіт	12
Методичні рекомендації до самостійної роботи	15
Питання для самоконтролю.....	19
Список літератури.....	23

Відповідальний за випуск *Ю. В. Нешкуренко*
Редактор *Т. М. Тележенко*
Комп’ютерне верстання *Г. В. Макуха*

МАУП

Зам. № ВКЦ-2516

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП